

ТОВ «Видавничий дім «Освіта»
03057, м. Київ, вул. О. Довженка, 3
Тел. (044) 272-10-38

ЗАТВЕРДЖЕНО

Директор

Видавничого дому «Освіта»

Г. Г. Свдокімова

від 30.03.2020

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ
ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
«КОЛИ НАВЧАННЯ СТАЄ ЦІКАВИМ: МЕТОДИ ТА ПРИЙОМИ
УПРОВАДЖЕННЯ КУРСУ «Я ДОСЛІДЖУЮ СВІТ»»**

Розробник:

Єресько Тетяна Павлівна – заступник головного редактора Видавничого дому «Освіта», учитель початкових класів, автор Видавничого дому «Освіта».

Рецензенти:

Гущина Наталія Іванівна, доцент кафедри відкритих освітніх систем та ІКТ ДЗВО «Університет менеджменту освіти», кандидат педагогічних наук, автор Видавничого дому «Освіта».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Загальні положення

Освітня програма «Коли навчання стає цікавим: методи та прийоми упровадження курсу «Я досліджую світ»» розроблена на основі типової освітньої програми організації і проведення підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладами післядипломної педагогічної освіти, з урахуванням сучасної державної освітньої політики, концепції «Нової української школи», згідно з чинними Законами України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту» та Порядком підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників (Постанова КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800 зі змінами та доповненнями від 27 грудня 2019 р. № 1133).

НУШ – це реформа, яка передбачає створення такої школи, де діти будуть навчатися через діяльність, основна увага спрямована на розвиток компетентностей, а не на запам'ятовування фактів. Державний стандарт чітко формулює мету початкової освіти – це всебічний розвиток дитини: її талантів, здібностей, компетентностей та наскрізних умінь. Учень початкових класів має бути самостійним, комунікативним, вміти працювати в команді. Тому зміни, які зараз відбуваються в освіті, потребують нових підходів щодо організації освітнього простору, а також форм та методів навчання.

Освітню програму побудовано з урахуванням базових компетентностей вчителя початкових класів: професійно-педагогічних (обізнаність із методикою навчального предмета «Я досліджую світ», інноваційними методами та прийомами; розвивати здатність до продуктивної професійної діяльності, самостійно навчатись); соціально-громадянських (вміння визначати проблемні питання у професійній сфері та віднаходити шляхи їх розв'язання); мовно-комунікативних (вміння вислуховувати, відстоювати власну позицію, використовуючи різні прийоми розміркувань та аргументації; здатність досягати педагогічних результатів засобами

продуктивної комунікативної взаємодії); психологічно-фасилітативних (здатність сприяти творчому становленню молодших школярів); підприємницьких (вміння генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх); інформаційно-цифрових (здатність орієнтуватися в інформаційному просторі, отримувати інформацію щодо викладання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» та оперувати нею).

Педагоги/науково-педагогічні працівники курсів підвищення кваліфікації отримують знання про особливості організації освітнього процесу предмету «Я досліджую світ», вміння та навички упровадження інноваційних методів та прийомів.

1.2. Цільова аудиторія

Педагогічні працівники закладів освіти різних типів і форм власності галузі початкової освіти (вчителі початкових класів).

1.3. Напрямок

Розвиток професійних компетентностей (знання навчального предмета, фахових методик, технологій).

1.4. Мета

Забезпечити індивідуально-особистісний та професійно-діяльнісний рівень самовдосконалення педагогів відповідно до державної політики у галузі початкової освіти, формування професійних компетентностей галузевого спрямування, опанування інноваційними методами та прийомами викладання навчального предмету «Я досліджую світ».

1.5. Завдання

– ознайомити з ключовими і галузевими компетентностями НУШ, їх формуванням під час викладання курсу «Я досліджую світ»;

- дати поради, як за допомогою курсу «Я досліджую світ» можна формувати науково-природничі компетентності молодших школярів;
- показати підходи викладання нового матеріалу, завдяки яким учні вчаться самостійно здобувати знання;
- відзначити, яким чином учні можуть вчитися ставити правильні запитання і знаходити на них відповіді;
- розглянути цікаві завдання і прийоми вивчення нового матеріалу.

1.6. Очікувані результати навчання за освітньою програмою підвищення кваліфікації

<p>Знання й розуміння</p>	<ul style="list-style-type: none"> – сучасних тенденцій інтегрованого курсу «Я досліджую світ»; – ключових і галузевих компетентностей НУШ, їх формуванням під час викладання курсу «Я досліджую світ»; – способів реалізації інтеграційного підходу в навчанні молодших школярів
<p>Уміння</p>	<ul style="list-style-type: none"> – організовувати педагогічну діяльність на компетентнісних засадах; – упроваджувати інноваційні методи та прийоми; – розвинути науково-природничі компетентності молодших школярів.
<p>Диспозиції (цінності, ставлення)</p>	<ul style="list-style-type: none"> – дитиноцентризм, цінність особистості; – готовність до змін, самоосвіти та професійного розвитку; – рефлексія власної професійної діяльності педагога.

2. ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСВІТНЬОЇ ПРОГРАМИ

2.1. Зміст

Одним із ключових завдань Нової української школи (НУШ) є запровадження інтегрованого навчання на засадах компетентнісного підходу.

У початковій школі це здійснюється, насамперед, через інтегрований курс «Я досліджую світ». Курс передбачає повну або часткову інтеграцію семи освітніх галузей:

- соціальної і здоров'язберезувальної;
- природничої;
- громадянської та історичної;
- технологічної;
- інформатичної (починаючи з 2-го класу);
- мовно-літературної (частково);
- математичної (частково).

Інтегрований курс спрямовано на розвиток кількох видів компетентностей, а саме: галузевих (ключових і предметних), психосоціальних та множинного інтелекту. Розвиток зазначених видів компетентностей передбачає застосування підходів, які суттєво відрізняються від викладання традиційних шкільних предметів.

Модель програми має чотири виміри навчання:

- учитися знати (пізнавати, вчитися);
- учитися застосовувати знання (діяти);
- учитися бути (жити у злагоді з собою);
- учитися жити разом (жити у мирі та злагоді з іншими).

1. «Учитися знати», або когнітивний вимір. Передбачає розвиток таких здібностей, як концентрація, вирішення проблем, критичне мислення, цікавість, творчість для того, щоб краще зрозуміти світ та інших людей.

Когнітивний вимір навчання також сприяє набуттю базових навичок: вмінню читати, писати, рахувати, цифровій грамотності (знання інформаційно-комунікаційних ідей і технологій). Отже, пізнавальний вимір

навчання потрібен для того, щоб розвивати нові навички та набувати нових знань, зокрема уміння вчитися протягом життя.

2. «Учитися діяти», або інструментальний вимір. Передбачає необхідність підтримання дітей і молоді у застосуванні на практиці того, чого навчилися, а також у пристосуванні до ринку праці.

Інструментальний вимір забезпечує навчання того, як застосовувати набуті теоретичні знання на практиці в повсякденних контекстах. Навчання має відповідати щораз вищим вимогам ринку праці, новим технологіям та потребам молоді у час, коли вона здійснює перехід від освіти до роботи.

3. «Учитися бути», або індивідуальний вимір. Розглядає навчання як самореалізацію, підвищення особистісного потенціалу, самоповаги та ефективності. Включає когнітивні, внутрішньо особистісні і міжособистісні психосоціальні навички.

Особисте зростання стосується як індивідуальних, так і соціальних чинників. Навички, набуті в рамках цього виміру, також важливі для життєвої стійкості, самозахисту та запобігання насильству.

4. «Учитися жити разом», або соціальний вимір. Це етичний вимір, який є підґрунтям для громадянської освіти, заснованої на цінностях демократії, справедливості, повазі до відмінностей, прав людини і соціальних норм.

Соціальний вимір передбачає формування у дітей та молоді бажання і вміння жити у мирі та злагоді. Він є етичною основою трьох інших вимірів (когнітивного, інструментального та індивідуального).

Зазначені чотири виміри навчання не треба розглядати як окремі та взаємовиключні.

Вони взаємопов'язані, зміцнюють один одного, поєднуючись у цілісній особистості учня/учениці. Таким чином, чотиривимірна модель пропонує рамки для визначення ключових психосоціальних компетентностей (життєвих навичок для освіти XXI століття).

Для реалізації принципів НУШ, зокрема інтегрованого і компетентнісного навчання, у початковій школі запроваджено інтегрований курс «Я досліджую світ». Ключові ідеї курсу наведено у Типовій освітній програмі.

Класифікація методів навчання: Залежно від характеру взаємодії вчителя та учнів розрізняють пасивні, активні та інтерактивні методи навчання.

Пасивні методи – це навчання, у процесі якого вчитель є основною дійовою особою, що керує ходом заняття, а учні виступають у ролі пасивних слухачів, підпорядкованих директивам учителя.

Зв'язок педагога з учнями здійснюється за допомогою опитувань, самостійних, контрольних робіт, тестів тощо.

Хоча з огляду на ефективність засвоєння навчального матеріалу, пасивні методи є малоефективними, однак вони мають деякі плюси: відносно проста підготовка до заняття з боку вчителя, можливість викладу великого обсягу навчального матеріалу за обмежений час, можливість працювати з великою аудиторією.

Активні методи – це навчання, у процесі якого учні та вчитель взаємодіють одне з одним і учні тут не пасивні слухачі, а активні учасники. Якщо пасивні методи припускають авторитарний стиль взаємодії, то активні – переважно акцентують на демократичному стилі.

Інтерактивні методи – форма навчання, у процесі якого учні і вчитель перебувають в режимі бесіди, діалогу між собою. Це співпраця, взаємонавчання: вчитель – учень, учень – учень.

При цьому вчитель і учень – рівноправні, рівнозначні суб'єкти навчання. Інтерактивна взаємодія виключає домінування одного учасника навчального процесу над іншим, однієї думки над іншою. Під час такого спілкування учні вчаться бути демократичними, спілкуватися з іншими людьми, критично мислити, ухвалювати обґрунтовані рішення.

За допомогою інтерактивних технологій учні мають змогу:

– аналізувати навчальну інформацію, творчо підходити до засвоєння навчального матеріалу й, таким чином, зробити засвоєння знань доступнішим;

– навчитися формулювати власну думку, правильно її висловлювати, доводити власну позицію, аргументувати й дискутувати;

– навчитися слухати іншу людину, поважати альтернативну думку;

– моделювати різні соціальні ситуації, збагачувати власний соціальний досвід через включення в різні життєві ситуації, їх моделювання;

– вчитися будувати конструктивні стосунки у групі, уникати конфліктів, розв'язувати їх, шукати компроміси, прагнути діалогу та консенсусу;

– розвивати навички проектної діяльності, самостійної роботи, виконання творчих робіт.

Під час викладання курсу «Я досліджую світ» краще застосовувати саме інтерактивні методи навчання.

Виокремлюють такі принципи інтерактивного навчання:

– *Принцип активності.* Для досягнення поставлених цілей кожен учень має брати активну участь у процесі спілкування та активно взаємодіяти з іншими.

– *Принцип відкритого зворотного зв'язку.* Висловлення учасником чи всіма учасниками групи думок, ідей чи заперечень щодо поставлених завдань. Саме завдяки активному використанню зворотного зв'язку учасники групи дізнаються як сприймаються іншими людьми їхня манера спілкування, стиль мислення, особливості поведінки.

– *Принцип експериментування.* Активний пошук учнями нових ідей та шляхів вирішення поставлених завдань. Цей принцип дуже важливий і як зразок стратегії поведіння в реальному житті, і як поштовх до розвитку творчості й ініціативи особистості.

– *Принцип довіри у спілкуванні.* Саме на це спрямовано спеціальну організацію групового простору в ході проведення занять: зазвичай

використовуваний у роботі прийом розташування учня і вчителя по колу обличчям одне до одного, для того, щоб змінити в учнів стереотипну установку й уявлення про те, як повинні проводитися й організовуватися заняття і яку роль у них має відігравати вчитель.

– *Принцип рівності позицій.* Він означає, що вчитель не прагне нав'язати учням своєї думки, а діє разом і нарівні з ними. Своєю чергою, кожен учень має змогу побувати у ролі організатора, лідера.

Найпоширеніші інтерактивні методи:

Окреслимо деякі із них, які забезпечують активну участь і взаємодію учасників одне з одним і з учителем:

- відпрацювання навичок;
- робота у групах;
- інтерактивні презентації;
- дискусії;
- мозкові штурми;
- рольові ігри;
- аналіз історій і ситуацій тощо.

Відпрацювання навичок включає такі етапи:

- докладне пояснення учасникам алгоритму дій;
- демонстрування прикладу, як виконувати ці дії;
- відпрацювання запропонованої послідовності дій у парах (малих групах);
- демонстрування однієї-двох пар/груп (за бажанням);
- підтримка, констатація успіхів учасників;
- закріплення досвіду в домашніх завданнях, на наступних заняттях.

Значну увагу приділяють дослідницькому методу навчання, який передбачає організацію процесу отримання нових знань. Принципова відмінність дослідження від проектування полягає в тому, що дослідження не передбачає створення будь-якого заздалегідь планованого об'єкта. Дослідження – це процес пошуку невідомого, нових знань, а проектування –

вирішення певного, чітко усвідомленого завдання. Уміння проводити самостійні дослідження, осягнення істини легко прищеплюються і переносяться в подальшому на всі види діяльності, якщо вчитель створює для цього певні умови.

2.2. Форми підвищення кваліфікації

Форма підвищення кваліфікації – інституційна і передбачає декілька варіантів організації навчання на вибір педагога або адміністрації закладу освіти / району / міста / ОТГ:

1. Індивідуальна дистанційна форма: педагогічний/науково-педагогічний працівник здійснює навчання самостійно онлайн (переглядає презентації, відеоінструкції, опрацьовує навчальні матеріали, виконує практичне завдання й надсилає індивідуальний звіт); за потребою суб'єкт освітнього процесу звертається за консультацією до тьютора.

2. Групова дистанційна форма: аналогічно індивідуальному процесу навчання за винятком централізованого отримання доступу до методичного інструментарію, матеріалів. Групова дистанційна форма підвищення кваліфікації проводиться з групою суб'єктів освітнього процесу від 10 та більше учасників.

3. Групова очно-дистанційна форма: проводиться за ініціативи педагогічного колективу закладу освіти або адміністрації міста / району / ОТГ, організовується очно-дистанційний вебінар (семінар, семінар-практикум, практичний тренінг) на робочому місці педагогічних працівників для групи у кількості від 25 учасників з подальшим доопрацюванням теми із кожним суб'єктом освітнього процесу дистанційно.

Форми підвищення кваліфікації можуть поєднуватись. Незалежно від обраної форми навчання, кожний суб'єкт освітнього процесу індивідуально виконує практичне завдання, упроваджуючи нові знання й уміння з теми «Коли навчання стає цікавим: методи та прийоми упровадження курсу «Я досліджую світ»» в свою професійну діяльність, звітує про це в онлайн-

режимі. Схвалений тьютором індивідуальний підсумковий звіт про виконання практичного завдання є підставою для зарахування годин підвищення кваліфікації. У разі відхилення індивідуального звіту педагогічний працівник доопрацьовує курс і надсилає звіт повторно.

2.3. Терміни навчання

Доступ до навчальних матеріалів надається на 15 днів з початку курсів підвищення кваліфікації. Протягом означеного періоду суб'єкт освітнього процесу може самостійно обирати час і темп навчання.

Педагогу під час курсів підвищення кваліфікації пропонується опрацьовувати матеріал й відправити виконане завдання.

Після завершення курсу навчання «Розвиток логічного мислення учнів як перший крок до впровадження STEM-освіти» (коли підсумковим звіт схвалено), надається доступ до методичного інструментарію. У разі відсутності індивідуального підсумкового звіту протягом 15 днів, доступ до курсу автоматично закривається. Суб'єкт підвищення курсів кваліфікації може відкрити доступ повторно і продовжити навчання.

Загальний навчальний обсяг за освітньою програмою: **2 академічні години.**

Рекомендована література

Основна:

1. Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Навчально-методичний посібник «Нова українська школа: методика навчання інтегрованого курсу «Я досліджую світ» у 1–2 класах закладів загальної середньої освіти на засадах компетентнісного підходу»: – К. : Видавництво «Алатон», 2019. – 128 с.

2. Гордон Драйден, Джаннетт Вос. Революція в навчанні / Пер. з англ. М. Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с.

3. Нова українська школа: poradnik dla vchitelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. – К. : ТОВ «Видавничий дім «Пляєди», 2017. – 206 с.

4. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. / В. М. Федорчук – К. : Центр навчальної літератури, 2014. – 250 с.

Додаткова:

1. ANNEX to the Proposal for a Council Recommendation on Key Competences for Lifelong Learning [Electronic resource]. – Available at: <https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/annex-recommendation-key-competences-lifelong-learning.pdf>

2. Воронцова Т. В. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (основна і старша школа) [Електронний ресурс] / Т. В. Воронцова – К. : Алатон, 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://is.gd/r9Zbsj>

3. Воронцова Т. В. Основи здоров'я. 5 клас: Посібник для вчителя [Електронний ресурс] / Т. В. Воронцова, В. С. Пономаренко – К. : Алатон, 2013. – Режим доступу до ресурсу: <https://is.gd/SyWIIC>

4. Інтерактивні технології навчання [Електронний ресурс] // Україномовні реферати – Режим доступу до ресурсу: <https://is.gd/y8cV89>

5. Reimagining Life Skills and Citizenship Education in the Middle East and North Africa. A Four-Dimensional and Systems Approach to 21st Century Skills. Conceptual and Programmatic Framework. Executive summary. United Nations Children's Fund. www.lsce-mena.org

7. Фрейре П. Педагогіка пригноблених / Пауло Фрейре. – К., 2003. – 168 с.

Інформаційні ресурси:

1. <https://youtu.be/M-TFVvTAIjk>

Вартість навчання

Інформація щодо вартості курсу підвищення кваліфікації та інших умов навчання розміщена на сайті <http://www.osvita-dim.com.ua/> у розділі «Підвищення кваліфікації».

Документ про результати навчання

Сертифікат видається суб'єкту підвищення кваліфікації в електронному вигляді після успішного завершення курсу. Здійснюється онлайн-реєстр виданих сертифікатів з відповідними відомостями підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, зазначеною кількістю академічних годин – 2 год.